

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Α')

Σάββατο Ἀθήνα, 13 Φλεβάρη 1921

ΑΡΙΘ. 723 (ΦΥΛ. 7)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΨΥΧΑΡΗΣ: «Τὰ δύο τριαντάφυλλα τοῦ Χάρου»
(συνέχεια).

Δ. ΓΑΡΗΣ: Γιά τὴν ἱστορία.

ΣΟΦΙΑ ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΥ ΠΩΡΗ: Τ' ἀμολόγητο.

ΠΑΡΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πολεμικὲς εἰκόνες;
Σύντροφοι.

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ: Τῆς ἀγάπης.

ΒΙΒΗ ΣΚΟΥΡΑ: Ὁ θάνατος τῆς Σαντρίνας.

ΒΕΓΓΑΣ: Στὸν Κωστή Παλαμά.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ: Σαίρω (Β').

ΠΙΚΡΑΓΚΛΩΣ: Ἐπιγράμματα.

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φιλολογία.—Σένη φιλολογία.—Γιά τὰ παιδιὰ καὶ τραγούδια.—Βαρβαροπάζαρο. Σένα βιβλία.—Σένα περιοδικά.—Σοσιαλιστικὴ ἔνωση φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν.—Χωρὶς γραμματικὸ σημεῖο.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

-2-

Β'

ΤΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ

O mente, che scrvesti ci o ch'io vidi
Dante Inf. II 3 (2)

Ἐφυγε.

Δὲ θάσπαζα νὰ κατεβῶ στὴν Πόλη νὰ διῶ μὲ τὰ μάτια μου τὸ θαύρο ποὺ τὴν ἐπαιρνε.

Μὰ καὶ τί νὰ κατεβῶ καὶ τί νὰ διῶ καὶ τί θγαίνει;

Ἐμεῖς ἐδῶ οἱ γέροι στὴν Πόλη — καὶ μάλιστα σὺ Μπογάζι, — φαίνεται πὼς ἀργοῦμε κάποιες νὰ γεράσουμε. Τὰ χρόνια ἐρχόνται, ἡ νύχτα πλακώνει τίποτα! Κρυμμένη σὰ στήθια μας, ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς νιότης μας, καμιά τοῦ ἡλίου ἀπαχτιδιά, προσμένει λίγο νὰ φέξῃ καὶ μᾶς ἀνάθει ἀμέσως.

Ἔτσι ἴσαθα καὶ γώ, σὰν ἔλαμπε ἄσφρα μποροῦν ὅτι μὴν ἡ πρώτη μου ἀγάπη, πὲς ἡ πρώτη μου ἀδελφὴ. Μ' ἄσπρα τὰ μαλλιά, πήγαινα, γύριζα, ἔκλαιγα, γελοῦσα, θύμωνα, ἐννιωθα μέσα μου σὰν παλληκάρη.

Πέρασε τώρα τὸ φῶς, πέρασε καὶ πάει. Χάθηκε γιὰ πάντα. Καὶ κρυώνω. Ξανάγινα οσοῖς γέρος. Ἀχ! νὰ γέραζε σιτῆθαι καὶ ἀπὸ μέσα τὸ κεφάλι! Ὁ νοῦς, ὁ νοῦς μας εἶναι ποὺ πάντα δουλέβει.

Τί δυστύχημα μοναδικὸ ποὺ εἶναι τὸ δικό μου! Τριάντα χρόνια νὰ θαρρῶς πὼς πῆγε τοῦ κάκου ἡ ζωὴ σου, γιατί δὲ σ' ἀγαποῦσε κείνη ποὺ ἀγάπησες, ὅποτε νὰ καταλάβῃς πὼς σ' ἀγάπησε καὶ ἀφτὴ, πὼς κ' ἡ ζωὴ τῆς κ' ἡ ζωὴ σου ἔπρεπε νὰ πάρουνε ἄλλο δρόμο — καὶ τίποτα, τίποτα πιά νὰ μὴν μπορῶς!

Ὁ νοῦς, ὁ νοῦς μας εἶναι ποὺ πάντα δουλέβει, ὅν κ' ἔσθῃς ἡ καρδιά. Μὰ τοῦ κάκου δουλέβει καὶ ἀφτὸς. Παρηγοριά τέτοιος καημὸς δὲν ἔχει.

Πρέπει νὰ τὰ ξαναδιαβάσω.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ φάνηκε ἡ Ὀλία, ποὺ

τὴν εἶδα, τὸν Κωστή μου συλλογίστηκα. Τὴν ἀγάπη του καὶ σήμερις ἀκόμη συλλογιῶμαι. Ἡ ἀγάπη του κ' ἡ δική μου μαζί, δὲν ξαίρω πὼς, ἀνασηκώθησαν ἀπὸ τὸν τάφο τους κ' οἱ δύο, τὴν ἴδια ὥρα.

Ὁ κακόμοιρος, ὁ καλὸμοιρος ὁ Κωστής!

Δὲν τολμῶ νὰ τὰγγίξω, νὰ τὰ πιᾶσω δὲν τολμῶ τὰ γράμματα ἐκεῖνα τὰ ἱερὰ. Δὲν τολμῶ νὰνοῖξω τὸ σφράγι, σὰ χέρια μου νὰ τὰ πιᾶσω.

Τί κυρινοσμένο ποὺ εἶναι τὸ χαρτί! Κι ὅσο-σο, πὼς ἀσπράφτει ἀθάνατα ἡ ψυχὴ ποὺ χάραξε τέτοια λόγια, ἐπειδὴ τὰ χάραξε ἡ ψυχὴ τῆς, Ἐκείνης.

Πρέπει νὰ τὰ ξαναδιαβάσω.

Ἀπὸ τὸ καλαμάρι τῆς μέσας, τοῦτο ἐδῶ, ποὺ μοῦ ἔχει ἐμένα ὁ Κωστής μου ἀφημένο μαζί μὲ τὰ γράμματα τῆς, λὲς κ' ἔβγαине φλόγα, φλόγα ποὺ, πέθανε δὲν πέθανε ἡ Μύρω, ἄνεμος κανέναν δὲ θὰ βρεθῇ νὰ μπορέσῃ νὰ τὴ σῇσῃ.

ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Γράφει ὁ πλίκος ἀπ' ἔξω. «Νὰ τὰνοῖξῃς σὰ θὰ εἶσαι μέσα σὺ θαγόνω».

«Κωστή, φίλε μου ἐὼν παρὰτρελά μου, ἀγαπημέ-νε, ἐὼν ποὺ γιὰ τὸ μισεμό σου τόσα καὶ τόσα δάξια θὰ χύσω, ἕνα λόγο σήμερα μονάχα θὰ σοῦ πῶ. Ἀκουσε ἰονε καλά, ναί, ἀκουσε ἰονε μὲ θρησκεία, γιατί σοῦ ἰονε γράφω καὶ κλαίω καὶ πονῶ, γιατί μοῦ φαίνεται σὰν ἱερός. Θέλω νὰ μπῇ ὁ λόγος μου στὴν καρδιά σου, θέλω στὴν καρδιά σου νὰ μείνῃ. Κωστή, παίρνεις τὴν ψυχὴ μου μαζί σου, τὴν ψυχὴ μου ἀλά-καιρη, τὰσός; Μέσα σου τὴν παίρνεις καὶ δὲ θὰ

σ' αφήρη πιά ποιές. Θέλω νά τὸ ξαίρῃς. Θέλω νά το σιωπῇς τῇ στιγμή πού φεθγείς καὶ πού το τραίνο σου μακριά μακριά νὰ σε πῶν ἀπο κεινῆς πού ἀγαπᾷς με ἀγαπῇ πού πιο μεγάλη σὲ σιάνηκε ποτε, ποτε δὲ γεμίσε ἀντηρῶσα καρδιά. Κωστή, ἀγαπημένε μου ἐσὺ, τρομερὰ νὰ ποφερῇς στο χωρισμό μας, τὸ ξαίρω. Διὰ νὰ τὸ λες καὶ νὰ τὸ ξαναλὲς μὲ τὸ νου σου, ἀφ' οὗ σου εγγράφα καὶ θὰ σοῦ κάμῃ καλὸ καὶ θάρρος θὰ σοῦ δώσῃ. Καὶ γὰρ σ' ἀγαπῶ — τὸ κατεχεῖς ποσο καὶ ποσο — καὶ γὰρ θὰ κλαίω καὶ ψά θασανίζουμαι. Τὸ θάσανο τὸ δικό σου ὅμως, πολλὸ πῶς ἀπὸ τὸ δικό μου τὸ ἴδιο μὲ τυραγνῇ, τὰ δάκρυα τὰ δικά σου τὰ στήθια μου ραγίζου. Ἄς κάμουμε κοινά, ἄς δειξομε πὼς ἔχουμε δύναμη, ἀφ' οὗ θὰ ξανανταμωθοῦμε. Ἐσὺ τὸ εἶπες καὶ νιώθω πὼς ἐκεῖνο πὺν εἶπες θὰ γίνῃ.

Καὶ τώρα, φίλε, ἀκουσε το κι ἀφ' οὗ, ἐσὺ πὺν παρὰ φωνὰ σ' ἀγαπῶ, ἀφ' οὗ με θερμὰ νὰ σὲ παρακαλέσω σὺν ὀνόματι τῆς ἀγάπης μας τῆς ἰδίας.

Κωστή, θὰ μοῦ τάξῃς πὼς κάθε μέρα, ὅσο θυσιάζῃ τὸ ταξίδι, ὥσπου νὰ φτάσῃς στὴ Βενετιά, θὰ μοῦ τάξῃς πὼς θὰ δουλέψῃς, ἄς εἶναι καὶ λίγο. Τὸν ἐλάχιστο μὴ γαρμύτσα, μὴ λεζούλα κάθε μέρα, γιὰ νὰ μὴ χάσῃς τὴν σειρά. Τὸ θέλω καὶ τὸ ποθῶ, Κωστή, ἀπόψε τὸ βράδι σὺν θαπὸρι πὺν θὰ σὲ πάρῃ γιὰ τὸ Τριέστι, μερικὸν οἰκόνον νὰ γράψῃς τοῦ ποιηματοῦ σου ἐκεῖνον τοῦ μεγάλου πὺν τὰρχισες ἐδῶ μαζί μου καὶ πὺν κοντέβεις νὰ τὸ τελειώσῃς. Τὸ θέλω ἀφ' οὗ καὶ τὸ ποθῶ, ἀκουσες, φίλε; Καὶ σὰ μ' ἀγαπᾷς, θὰ τὸ καταφέρῃς. Ταίρι μου ἐσὺ, τὸ ξαίρεις πὼς ἀγαπῶ τὸ ἔργο πὺν κάνεις, πὼς τὴ δόξα σου τὴν ἀγαπῶ καὶ πὼς ἔχω πίστιν σὲ σένα, πίστιν σὺν παντοδύναμό σου τὸ νου. Πολλὲς φορὲς σοῦ τὸ εἶπα — καὶ σοῦ τὸ ξαναλέω τὴν ὥρα τοῦτη πὺν εἶναι ὥρα μεγάλη, γιὰ τὸ νιώθω πὼς ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα λόγο δικό μου, γιὰ νὰ πάρῃς ἀπάνω σου, γιὰ νὰ πᾶς διπρὸς.

Κωστή μου, ἂν μπορῇ νὰ σοῦ κάμῃ κανένα καλὸ ὃ νὰ συλλογιέσαι τὴν ἀπέραντη ἀγάπην πὺν σοῦ ἔχω, ξαίρε το πὼς ἡ Μύρρω σου σ' ἀγαπᾷ καὶ πάντα θὰ σ' ἀγαπῇ — τὰκουσες; πάντα — μ' ὅλα τὰ χάρδια, μ' ὅλη τὴν ὁρμὴν μιανῆς καρδιάς πὺν κανενὸς ποτε δὲ δόθηκε καὶ πὺν γιὰ σένα φύλαξε τοὺς θησαυροὺς τῆς ὁλως.

Μ.»

ΔΕΦΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑ

«Μόλις τέλειωσα τὸ γράμμα πὺν θέλω, ἀγάπη μου ἐσὺ. νῆ τῇ τῇ; καὶ σοῦ τὸ τραῖνο καὶ πὺν ἄβριο τὸ πρῶτ' θὰ σοῦ τὸ δώσω ἀπατή μου, κι ἀμέσως σοῦ ἀρχινῶ τὸ γράμμα πὺν θέλω νὰ συνταξιδέσῃ μαζί σου, μαζί σου νὰ φτάσῃ στὴ Βενετιά, νὰ σοῦ τὸ φέρουνε τὴν ἡμέρα πὺν θὰ βρεθῇς μοναχός σου στὴν κάμερῇ σου.

Ἄχ! Κωστή μου, Κωστή, τὴν ὥρα πὺν σοῦ γράφω εἶσαι ἀκόμη ἐδῶ, στὰ θυνά μας, δὲν πέρασε ἀκόμη μιὰ στιγμή πὺν μ' ἀφῆρες, στὰ χεῖλῃ μου νιώθω ἀκόμη τὸ φίλῃ σου πὺν τὰ καίει, ἀπόψε θὰ σὲ ξαναδῶ, κι ὥσπου θάνατος καὶ πλῆξῃ τὴν ψυχὴν μου σφίγγουνε, ἀκατανίκητη ἀπελπισία μὲ θερμίζει καὶ τὰ κόκαλα μου σπᾶνε. Φίλε μου, φίλε μου ἐσὺ, τί θὰ

γίνω, τὸ λοιπόν, διὰ πῶς δὲ θὰ σ' ἔχω διόλου, τὴν ὥρα πὺν θὰ διαβάξῃς ἀφ' οὗ μου τὰ λόγια, τὰ λόγια τὰ φτωχὰ πὺν θὰ εἶναι, δῶ κι διπρὸς, ὡς δυνατὴν ἡμᾶς! τὸ μόνο πὺν θὰ μπορῇς νὰπολάψῃς ἀπὸ κεινῆς πὺν σὲ λατρεῖ. Ἡ μὴν μας, ἡ ξερὴ μας παρηγοριά, τὰ γράμματά μας! Ἄχ! τὰ καημένα καημένα παιδιὰ πὺν εἴμαστε κ' οἱ δύο μας. Βλέπεις, ἀγαπηθήκαμε πάρα πολλὴ κ' εἶναι πόνος ἀλήθεια πάρα πολλῆς, τέτοια καὶ τόση ἀγάπη.

Ἐμεῖς, Κωστή μου, τὰ κακόμοιρα, τίποτις ἄλλο πῶς στὴ ζωὴν μας δὲ θὰ διοῦμε παρὰ τὰ δάκρυα, καὶ τὰ δάκρυα εἶναι πικρά, διὰ τὰ χεῖλῃ τὰγαπημένα δὲ βροσκοῦνται ἀντάμα νὰ τὰ πιῶν καὶ νὰ τὰ καταπιῶν. — Ἀστὲρι μου ἐσὺ, κλαίω καὶ σοῦ γράφω κι ὥσπου συλλογιέμαι πὼς τώρα τώρα σὰ σὲ ξαναδῶ, σὰν ἔρῃς, σὺν ἄνθρα χαρὰ θὰ μᾶς περεχῇ. Μὰ ἐσὺ, ἐσὺ, σὰ θὰ κλαίς καὶ θὰ μὲ διαβάξῃς, δὲ θάχῃς τὴ Μύρρω σου πῶς κ' ἡ Μύρρω σου πῶς δὲ θὰ σ' ἔχῃ. — Πάει, δὲν μπορῶ πῶς νὰ σοῦ γράφω, νιώθω πὼς δὲ θὰ μπορέσω πῶς νὰ σοῦ γράφω, δὲ θὰ μπορέσω πῶς νὰ βρῶ λόγια νὰ σοῦ πῶ τίς φλόγες πὺν ἀπὸ τὴν καρδίαν μου μέσα ἴσια μὲ τὰ χεῖλῃ μου ἀνεβαίνουν. Ὁχι, δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ καὶ κλαίω. Θέ μου, θέ μου, κατεδατὰ καὶ κατεδατὰ δὲ θὰ μπορέσουνε νὰ σοῦ πῶν ὅσα σοῦ ἔλεγε, Κωστή, ἓνα φίλῃ μου μονάχο.

Ἐλα, ἐσὺ λατρεμένη μου, ἔλα, ἐσὺ ἀγάπη μου μοναδική, ἔλα πρὸς τὴν κόρη πὺν ἀπὸ σένα πεθαίνει καὶ γιὰ σένα, πὺν δὲ θὰ ζῇ, πὺν δὲ θὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ τὴν στιγμή πὺν θὰ τὴν ἀφήρῃς καὶ θὰ φύγῃς.

Σαββατόβραδο, δυὸ ἡ ὥρα τὸ πρῶτ'.

Μὴ μὲ μαλλώνῃς πὺν δὲ σ' ἀκουσα, καλὴ μου, πὺν ξαγρῶνῃς, πὺν εἶναι τόσο ἀργὰ καὶ πὺν ἔκλαρα τόσο πολλὴ, ἀφ' οὗ ἔφυγες νὰ πᾶς σπῆτι. Ἄχ! ἐσὺ μου, ἦθελα νὰ βρῶ τὰ λόγια πὺν παρηγορῶν καὶ πὺν καταπονεύαζονε, γιὰ νὰ σοῦ τὰ φωνάξω, κι ἄλλα λόγια δὲ βροσκοῦ, παρὰ πικρὰ κι ἀπελπισμένα λόγια πὺν μὲ πνίγουνε. Πάρα πολλὴ σ' ἀγαπῶ καὶ μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ κάμω ἀπόφαση πὼς μ' ἀφίνεις, πὼς σὲ βλέπω καὶ φέθγεις, ἐσὺ τὸ μόνο μου, ἐσὺ ὁ ἥλιος μου, ἐσὺ, ἐσὺ ἡ ζωὴ μου! Μὰ πὲς μου το, πὼς θὰ κάμω γιὰ νὰ ζήσω μακριὰ, φῶς μου, ἀπὸ σένα; Γιὰ νὰ μ' ἀνάψῃς ἔτσι μὲ τὴν ἀγάπην σου, γιὰ νὰ μὲ κατακάνῃς μὲ τὰ φίλῃ σου καὶ μὲ τὰ χάρδια σου; Θεοῦρελα τὰ θέλω τώρα καὶ πῶς δὲν τᾶχω. Ὁχι! νὰ σοῦ ψιθυρίζω σιγὰ σιγὰ, μὲ τὸ κεφάλῃ μου στὴν πλάτην σου ἀκουμπιόμένο, πόσο σὲ πονῶ, τί ἔρωτας ἀπέραντος μὲ καταστρέφει, μ' ἔφαγε γιὰ τὸ σένα! Ὁχι! νὰ σ' ἀκούγα νὰ μοῦ τὸ ψιθυρίζῃς ἐσὺ, τὰ χεῖλῃ μου μὲ τὰ χεῖλῃ σου δεμένα, πὼς παρὰ φωνὰ μὲ λατρεῖς, πὼς ἐγὼ εἶμαι ὅλη σου ἡ ζωὴ! Ὁχι! τὰ μάτια μας σμιγμένα! Ὁχι! ἓνα ἡ ἀναπνία μας! Δὲ θὰ τᾶχουμε πῶς ὅλα μας ἀφ' οὗ, Κωστή μου, καημένα, κ' εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ ζήσουμε, νὰ ζήσουμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον μακριὰ, ὁ ἓνας διόως τὸν ἄλλον! Μοναχὸν ἐσὺ, ἔλα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ποθητῆς σου κι ἀφῆσε με νὰ τὰ πιῶ τὰ φτωχὰ σου τὰ δάκρυα, τὰγαπημένα πὺν τρέχουνε ἀδιάκοπα, σὰν τὰ δικά μου. Τὴν ὥρα πὺν σοῦ γράφω, ἴσως μοῦ γράφεις καὶ σὺ σὺν καημένο σου τὸ καμερῇ, ὅπου ἄβριο ἀκόμη θὰ πῶς νὰ

οὐ διῶ. Καὶ οὐ σὸν καὶ μένα, Κωστή μου, ἀπελπίζουσι καὶ δέρονται καὶ ἀναστενάζουσιν. Ἐδῶ, στήν κάμερή μου τὴ μικρή, ποὺ τώρα μόλις τὴν ἄφηρες, σὲ νιώθω ἀκόμη, σὰ νὰ εἴσουνε ὁ ἴδιος ἐδῶ, σὲ βλέπω, μυρίζω τὴ μυρωδιά τοῦ καπνοῦ σου, παντοῦ ἀνάμνη τὴ μυρίζω, σὰ ρούχα μου, ἀπάνω μου, σὰ χέρια μου, σὰ μάγουλά μου, σὰ χεῖλή μου, καὶ πάω νὰ ξεψυχήσω ἀπὸ τὴ χαρὰ ποὺ ἀκόμη μυρίζω τὴ μυρωδιά σου.

Ἔπειτα συλλογιῶμαι πὼς δὲ θὰ σὲ διῶ πιά ἐδῶ, πὼς δὲ θὰ μιῆς πιά στήν κάμερα τὴ μικρὴ ὅπου τὸ καθῆκτις λὲς κ' ἔχει φωνὴ καὶ μοῦ μιλά γιὰ σένα, στήν κάμερα ὅπου τώρα κι ὁμπρὸς, θὰ ζῶ μαζί σου, θὰ ζῶ μέσα σου. Θὰ κλειδωνῶ στήν κάμερή μου μὲ τὸν ποθητό μου, μὲ τὴν ἀγάπη μου καὶ μὲ τὸν καημό μου, μακριὰ ὅσο γίνεται ἀπ' ὄλους καὶ ἀπ' ὅλα.

Δὲν ξαίρεις τί χαρὰ, τί ἐφτυχία ποὺ εἶναι γιὰ μένα ποὺ τὸ εἶδες τὸ σαλοτάκι μου ἀπὸ τὰ γαπημένο, ποὺ ἄγγιξες μὲ τὸ χέρι σου ἐδῶ καὶ πρῶτα, ποὺ καθίσας σ' ὅλες ἐδῶ, μιὰ μιὰ, τίς καρτέγλες. Κωστή, ὅλα μου τώρα ἐδῶ μοῦ ἔρχονται σὺν ἱερὰ κ' ἴσως μπορεῖ, σὰ θὰ θυμῶμαι τίς μέρες τίς ἀθάνατες, τίς ὥρες μας τίς ἐφτυχιμένες, νὰ βρῶ τὴ δύναμη καὶ τὸ θάρρος νὰ βαστάξω, ἄχ! ὅσο ἔρμη κι ἂν εἶναι ἡ κακορριζική μου ἡ ζωὴ, ζωὴ θλιβερὴ κι ἀπομονωμένη.

Ἄλλα πολλὰ ἤθελα νὰ σοῦ γράψω, ἤθελα καὶ αὖτις ἄλλο νὰ σοῦ πῶ, ἤθελα νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ τὴ μητέρα. Δὲν μπορῶ πιά μου. Εἶμαι ἀφανισμένη, ἀποκαμωμένη. Καὶ θὰ μὲ μαλλώσης, φῶς μου, σὰ μάθης ἄσσιο πὼς κάθησα τόσο ἀργά. Τί ἀναγάλισμα, τί γλῶσσα νὰκούσω ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴ φωνή σου τὴν ἀγαπημένη μου, τρυφερά νὰ μὲ μαλλώνῃ! Κωστή, Κωστή, Κωστή, κατόπι πὼς θὰ ζήσω δίχως τὴ φωνή σου, δίχως τὰ χεῖλή σου καὶ δίχως τὰ μάτια σου, πὼς;

Ἄκουσε, Κωστή, νὰ σοῦ πῶ γιὰ τὴ μάννα. Κωστή, μὴν τὸ ἐσχάσης πὼς ἡ μητέρα ποιεῖς ἀπὸ τὰ θυνά μας δὲν κατέθηκε, πὼς πάντα ἐδῶ ἔζησε. Κωστή, Κωστή, Κωστή, γονατισμένη μπροστὰ σου σὲ παρακαλῶ, μὴ θυμώσης, μὴ θυμώσης ποιεῖς μὲ τὴ μάννα. Δὲν ξαίρει. Ἄχ! μὴ θαρρῆς, καὶ γὰρ σὸν καὶ σένα τυραννιοῦμαι, καὶ γὰρ σὸν καὶ σένα δέονομαι. Μὰ ἐμπεῖς, ποὺ τόσο ἀγαπηθήκαμε, δὲν πρέπει νὰ γονιμὲ ἄλλο στήν καρδιά μας παρὰ καλοσύνη. Ἄν! Κωστή που ἐπύ, ὅ τι μέσα σου νοιώθεις, τὸ νοιώθω καὶ γὰρ, τὸ ἴδιο...

Ἀγάπη μου, πᾶναι, δὲν μπορῶ πιά, πρέπει, νὰ σ' ἀφήσω, γιατί ἀλήθεια δύναμη πιά δὲ μοῦ ἀπόμεινε. Κοιτέδουνε οἱ τρεισήμιοι καὶ πρέπει γιὰ δυὸ τρεῖς ὥρες νουάχιστο νὰ ἡσυχάσω, ποὺ νὰ μὴν εἶμαι ἄβριο κυριέλια. Ὅλο μου τὸ κουράγιο θὰ τῆχω ἀνάγκη. Καὶ ποῦ θὰ τὸ βρῶ, γιὰ νὰ σ' ἀποχαιρετήσω, Θεέ μου, ἐσένα ποὺ εἶσαι ἡ ζωὴ μου, ἐσένα ποὺ εἶσαι τὸ ὅλο μου; Κωστή, φώναξέ μου, φώναξέ μου το πὼς μ' ἀγαπᾷς, νὰ τ' ἀκούσω, νὰ περάσῃ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ θυνά κι ἀπὸ τίς θάλασσες ἡ φωνή σου, ἴσως μὲ μένανε νὰ φτάσῃ μ' ὅλο τὸ διάστημα τὸ φοβερὸ ποὺ μᾶς χωρίζει. Δὲ βαστά, σώνει ποὺ τὸ συλλογιῶμαι, δὲ θὰ βαστάξω, ἐννιά μέρες, δίχως ἕνα λόγο, δίχως ἕνα γράμμα ἀπὸ σου, φρένη, φρένη! Μὲ τὴν ἰδέα μου

νάχη τρομάζω καὶ γίνουμαι ἄνω κάτω. Καὶ κατόπι; Ἐδῶ, τὸ χειμῶνα, στὴ Ζαγορά μας, μὲ τὰ χιόνια, ἐδῶ στὸ Πήλειο ἀπάνω ἀπάνω, κάθε ὀχτιῶ, κάθε δέκα μέρες μόλις ἔρχεται ἡ πόσις. Δὲ θὰ μπορέσω. Εἶμαι τρελή, τρελή, τρελή, σοῦ λέω, ἀπὸ τὴν ἀπελυσία κι ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Ἄχ! λεημοσύνη, λεημοσύνη γιὰ μένα! Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ. Φιλῶ τὰ μάτια σου, τὰ ξαναφιλῶ ἀκόμη, ἀκόμη κι ἀκόμη. Δὲν μπορῶ πιά, καλέ μου ἐσύ. Ἀντίο.

Σ' ἀγαπῶ,

Μ.ν

ΤΡΙΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

«Κεριακή βράδυ, ὀχτιῶ καὶ τέταρτο

Κωστή μου, φίλε μου ἐσύ, ἀγάπη μου μοναδικιά, εἶμαι ἀφανισμένη, σπασμένη, πάω νὰ πεθάνω, δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ νὰ ζήσω δίχως ἐσένα, μὲ τόσο μεγάλη ἀγάπη στήν ψυχὴ μου. Θεέ μου, Θεέ μου, πὼς μποροῦσα κ' ἔκλαιγα, πὼς μποροῦσα καὶ παραπονιόμουνε πρὸς τὸ βράδι, ἀπὸ ἡξαιρα πὼς θὰ σὲ ξαναδιῶ ἀκόμη μιὰ φορὰ; Τώρα, τώρα μονάχα ἔχω δικό σου φωνάζω, ποὺ δέρονται, ποὺ ἀπελπίζονται καὶ λωλαίνονται καὶ τραβῶ τὰ μαλλιά μου, τώρα ποὺ δὲ σ' ἔχω πιά, τώρα ποὺ κάθε σιγμὴ παραπάνω φέγγεις κι ἀφίνεις πὺ μακριὰ σου τὴν ἔρμη τὴ χώρα, ὅπου ἀπουνῆσκει, παραμερισμένη, καταμονωμένη, βασανισμένη, σὺν τὴν τρελή, ἐκεῖνη ποὺ σὲ λατρεύει. Ἄχ! Κωστή μου, ἀκόμη ἕνα δεφτερόλεφτο, ἕνα μονάχο νὰ σὲ ξανδύλεπα, νὰ ομύγανε τὰ χεῖλή μου μὲ τὰ χεῖλή σου καὶ κατόπι νὰ πέθνηκα! Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ, παθιασμένη μου. Ἐσύ καὶ φλογοδομένη ποὺ μὲ πῆρες ἀλάκωσι καὶ τὴ δύναμη τῆς ἀπεραντῆς σου τῆς ἀγάπης. Μοῦ ἔδωσες ὅ τι δικό σου εἶχες, τὸ ξαίρω τὸ νοῦ σου, τὴν καρδιά σου καὶ τὴ ζωὴ σου, ἐγὼ σήμερις ὅλα σου ἀπὸ, ἐγὼ τὰ κρατῶ καὶ τὰ κρατῶ ἐγὼ μόνη. Ἀγαπημένη μου καὶ λατρεμένη, πές μου, ποιά γυναῖκα σὸν κόσμο δὲ θὰ εἶτανε γιουχιμένη καὶ περὶφραν καὶ δὲ θὰ τὴν ἔπαιονε μέθη μὲ τέτοια χαρίσματα τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς διάνοις, ποὺ μοῦ τὰ φέρνει ἐμένα ἡ ὡσιώτερον, μάλιστα, ἡ πὺ οὐρανόφωτη ψυχὴ ποὺ σιάνθηκε ποιεῖς στήν οἰκουμένη; Τί παρὰδειςος γιὰ μένα, Κωστή, ποὺ δὲν παντρεύτηκα, ποὺ πρόφτασα καὶ ὑπόρεσα νὰ κάνω τὴ ζωὴ μου ὅ τι θέλω, ποὺ σὲ πρόσμενα ἐσένα γιὰ νὰ σοῦ τὴν δώσω ἐσένα, δληνε, κ' εἶσι τώρα μὲ ἀλάλητη χαρὰ τὸ συλλογιῶμαι πὼς ἄλλος ἀπὸ σένα κανένας δὲ θὰ ἐπάρξῃ ποὺ νὰ πῇ πὼς εἶδε οὔτε κανε τὸ χαμόγελό μου, ἀπὸ ἀγάλαση κι ἀκέρεια βάσταξα τὴν καρδιά μου, γιὰ νὰ παραδοθῇ ἀφύλαχτα σὲ σένα. Γιὰ σένα βάσταξε ἡ ψυχὴ μου τοὺς θνητοὺς τῆς ὄλους. — Τὰ γράμματα ποὺ μοῦ ἄφηρες ἐδῶ, σὺν ἡμερῶ σου, γιὰ νὰ τῆχω καὶ γιὰ νὰ τὰ διαβάξω, μοῦ κῆσανε καλὸ καὶ μὲ κάμανε νὰ χύσω δάκρυα ποτῆμα. Φῶς, φῶς, φῶς μου ἐσύ, ὁ καημὸς ὁ δικός σου τὴν ψυχὴ μοῦ θεοῖζει κ' ἤθελα νὰ σ' ἔχω πλάγι σου ἐδωνά, καὶ νὰ πιάσω τὸ κεφάλι σου τὰ γαπημένο, καὶ νὰ τὸ χαδέψω ἀγάλια γάγια καὶ μὲ τὰ νύκτια μου νὰ σὲ γανουρίσω καὶ τὰ ὀνόματα νὰ σοῦ δώσω τὰ γλυκά, νὰ σὲ παρηγορήσω, νὰ σὲ ἡσυχάσω. Ἄχ! τὴν ξαίρω τέτοια μέθη καὶ μοῦ τὴν χάριτες, φωστήρα μου, ἐσύ, τίς ἀθάνατες ἐκείνες τίς μέρες ὅπου εἶ-

σοινε δῶ· καὶ τώρα τί μοῦ ἀπομνήσκει ; "Αχ ! ἡ δύμηση μονάχα, ἡ δύμηση ποὺ φέρνει τρέλα καὶ ποὺ ἀλλήμονό μου τίποτα δὲν μπορεῖ. Φριχτό, Κωστή μου, φριχτό, φριχτό πράμα ποὺ τόσο διάστημα, ποὺ τόσα μίλια μᾶς χωρίζουνε. Μοῦ ζητᾶς ἐσὺ νὰ σοῦ ξαναδώσω καρδιά καὶ θάρρος, νᾶνασιθῇς, μοῦ τὸ ζητᾶς ἐμένα ποὺ κοιτούμαι χάμον ξέφυξη, ποὺ τρομάρα μὲ πιάνει κι ἀθυμιά παράξενη, ποὺ εἶναι κομμάτια κομμάτια ἡ καρδιά μου, ποὺ τίποτα, τίποτα, μὰ τίποτα πιά δὲν μπορεῖ νὰποκοιμίσῃ τὸν πόνο καὶ τὸ βάσανό μου. Μὴ σὲ μέλῃ ὅμως, Κωστή μου, ἄχ ! ἀγαπητό μου ἐσὺ, καημένο μου, θλιβερό μου παιδάκι, ὅσο πεομένη κι ἂν εἶμαι καὶ σακατεμένη, θὰ σοῦ ξαναδώσω, ναί, θὰ σοῦ ξαναδώσω καρδιά, μὲ τὴ σάρκα μου θὰ σὲ θρένω, θὰ σὲ ζήσω μὲ τὴ ζωὴ μου.

Νὰ σοι ἡ ἀγάπη μου, νὰ σοι κι ὁ πόνος μου, ὁ ἴδιος. Πάρ' τους καὶ τοὺς δύο, νᾶνασάνης. Γιατὶ ἂν ἀλήθεια μπορεῖ τίποτις στὸν κόσμο ποτέ νὰ σοῦ κάμῃ, καλὸ, καλὸ θὰ σοῦ κάμῃ νὰ συλλογιέσαι καὶ νὰ ξαίρης πὼς σ' ἀγαπᾷ καθὼς καὶ σὺ μ' ἀγαπᾷς, πὼς πονῶ, καθὼς καὶ σὺ πονεῖς. Σήμερα τὰπόδραδο, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος θασιλέβει, ἄχ ! τὴ θυμάσαι τὴν κακόμοιρή μας τὴν ἀγαπημένη τὴν ὥρα — ἐδίεπα ἐδῶ πλάγι, ἀπὸ τὴ ραγούλα, τὴ θάλασσα ποὺ ἀρμενίζεις, κ' ἐνωσα, ναί, τότες τῶνισα, ἐκείνη τὴ στιγμή, σὰ νὰ εἶδονε κοντά μου, σὰ νὰ σοῦ ἔπιανα τὸ χέρι, σὰ νὰ σὲ κοιτάζα κατάματα, πὼς ἐρχότανε πρὸς ἐμένα ὁ λογιμός σου, πὼς ἔομιγε μὲ τὸ λογιμό μου, πὼς ἔομιγε ἡ ψυχὴ σου μὲ τὴν ψυχὴ μου. Τῶνισα τόσο βαθιά ποὺ μὲ πῆσανε τὰ δάκρια. Θέ μου, καὶ τί ἄλλο πάνω ἀπὸ τὸ πρῶτ, παρὰ νὰ κλαίω ; "Αχ ! ἡ ψυχρή, φριχτὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ποὺ σοῦ βάσταξα, στερνὴ φορὰ, τὸ χέρι σου στὸ δικό μου. Πὼς μπόρεσα νὰ ξερριζωθῶ ἀπὸ μπροστά σου καὶ νὰ φύγω, καὶ νὰ σ' ἀφήσω νὰ φύγῃς; Θάρρεψα μιὰ στιγμή πὼς ἀλήθεια δὲ θὰ μπόρουν. Ἡ μάννα, ἡ μάννα μὲ πρόσμενε σπῆτι.

Δεφτέρω, ἡ ὥρα πέντε τὰπόγεμα.

Φῶς μου ἐσὺ ἀγαπημένο, μιὰ στιγμούλα δὲν ἔπαυα νὰ σὲ συλλογιόμην, μαζί σου νὰ εἶμαι, κι ὅμως δύναμη ὡς τώρα δὲν εἶχα νὰ σοῦ γράψω κἄνε. "Ὅσο πῆγαινα, ὅσο περνοῦσε ὁ καιρός, ἀντὶς ὁ καημός μου νὰ ἡουχάσῃ, μοῦ ἔτρωγε τὰ σπλάχνα ὀλοένα. Δὲν μπορῶ πιά διόλου μὰ διόλου, διόλου. Σὲ θέλω καὶ σὲ θέλω. Εἶσαι δικός μου καὶ οὐσιῶ δὲν εἶναι, δὲν εἶναι δικό νὰ μὴ σ' ἔχω καὶ νὰ μὴ μ' ἔχῃς. "Αχ ! φίλε μου, καλὰ λὲς πὼς δὲν μποροῦμε, δὲ μᾶς εἶναι δυνατό ἔτσι νὴ ζήσουμε. Μονάχα ἔναν κακόμοιρο μήνα ἐφτυχιόμενοι μαζί — καὶ κατόπι γιὰ μῆνες καὶ μῆνες νύχτα καὶ σκοτιάδι ! "Ὅχι, δὲ θὰ μπορέσουμε μήτε ὁ ἕνας μήτε ὁ ἄλλος, γιατί πάρα πολλὴ ἀγαπιούμαστε, γιατί ἔχουμε ἀνάγκη πάρα πολλὴ μεγάλῃ ἐγὼ ἀπὸ σένα καὶ ἀπὸ μένα ἐσὺ, γιὰ νὰ ζήσουμε. "Αχ ! μονάκριβέ μου, πὼς δὲν εἶσαι ἀκόμη ἐδῶ, σιμά μου, νὰ πιῇς τὰ πικρά μου τὰ δάκρια, νὰ μεθῇς τὴ Μύρρω σου μὲ τὰ φιλιὰ σου ; Μὲ τὴ φωνὴ ἀπελλιμένη σὲ φωνάζω καὶ πὼς τὴν ἀκούω τὴν ἀπελλιμένη σου τὴ φωνή ! Ψὲς τὸ βράδι, οἱς δέκα, μοῦ ἤρθε ἄξαρνα θεόγλυκη γαλήνη κι ἀλάλητη χαρὰ μὲ περέχουσε. Σὰ νὰ τῶνισα πὼς εἶδονε πλάγι μου, στὴν ψυχὴ μου μέσα, κι ἀποκοιμήθηκα σιγὰ σιγὰ, ἡμερα, μαγεφτικὰ στὴν ἀγκαλιά σου. Ναί, στὴν ἀγ-

καλιά σου, γιατί μὲ τόση δύναμη, μὲ τόση ἀλήθεια τὸ φαντάστηκα, ποὺ τὸ νόμισα πὼς εἶτανε κανένα θάμα. Σ' ἐνωῖθα ἐσένα τὸν ἴδιο, Κωστή μου, σοῦ λέω. "Ἐκλινά στὴν πλάτη σου τὸ κεφάλι μου, κ' ἔπειτα μὲ πῆρες ἀλάκαιρη στὴν ἀγκαλιά σου, τὰν τὸ παιδί, καὶ μ' ἔκαιγε τὸ λάφιμο τοῦ φιλιού σου. "Αγάπη μου, τὰ μαλλὰκια σου ποὺ μοῦ ἄφρησε, τὰ κοιτάζω, τὰ πιάνω, καὶ κλαίω ποὺ τὰγγίζω καὶ μεθῶ συνάμα καὶ μὲ καίνε καὶ μὲ λωλαίνουνε.

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀγαπητέ Νουμά,

Στὸ Ἀφιερωτικὸ Γράμμα τοῦ Ψυχάρη πρὸς τὸν κ. Γ. Ἀβέρωφ ὑπάρχουν μερικὰ λάθη, ποὺ καλὸ εἶναι γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀκρίβεια νὰ διορθωθοῦν.

Ὁ κ. Γ. Ἀβέρωφ ἦταν «Σύμβουλος τῶν Ὁρησκουσμάτων καὶ τῆς Παιδείας» στὴ Θεσσαλονίκῃ καὶ ὑπόγραψε τὸ Διάταγμα τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ἀρ. 2585, 11 Μαΐου 1917, μαζί μὲ τὸ Βενιζέλο καὶ τὸ Δαγκλῆ, ποὺ σὰν μέλη τῆς Τριανδρίας ἐκύρωσαν τὰ Διατάγματα μὲ τὴν ὑπογραφή τους.

Ὁ μακαρίτης Βασιλιάς Ἀλέξανδρος ὑπόγραψε τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα ποὺ ἔβαλε τὴ δημοτικὴν σὺν σχολεία ὅλου τοῦ Ἰσράτους, ἐπικυρώνοντας δ.τι ἔγινε στὴ Θεσσαλονίκῃ, καὶ ποὺ βγῆκε στὴν Ἀθήνα οἱς 11 Ἰουλίου 1917. Μὰ τότε δὲν ἦταν πιά ὑπουργὸς ὁ κ. Ἀβέρωφ.

Μὲ τιμὴ

Δ. ΓΛΗΝΟΣ

Τ' ΑΜΟΛΟΓΗΤΟ

Κρύψ' το, παιδούλα, κρύψ' το τὰμολόγητο μὲς στὴ φτωχὴ καρδούλα σου βαθιά...
Κρύψ' το, γιατί δὲν ξαίρεις, τὰσυλλόγιστο, πόσο τρελὰ πᾶθῃ τὴ λευτεριά.

Κρύψ' το κι ἂ σοῦ θαρραίνει τὴν καρδούλα σου στέναξε, κλάψε, θρήνησε πικρά, κι ἂ σοῦ ποτίζει πίκρα τὴ ζωούλα σου, πνίξ' το στὴ λημονιὰ σιγὰ σιγὰ.

Κρύψ' το κι θιαν ποτὲ σ' ἀναρωτήσουνε ἂν τῆς ἀγάπης ξαίρεις τὸν καημό, μὴν τοὺς τὸ πείς, παιδούλα, — θὰ θελήσουνε νὰ σοῦ μολύνουν τᾶγιο μυστικό.

Κρύψ' το κι θιαν σοῦ σβήσουν ἀναπάντεχα πόθοι κ' ἐλπίδες κι ὄνειρα γλυκά, ζήτα το στὴν καρδιά σου, καὶ σὺ θὰ βᾶδια τῆς θὲ νὰν τὸ βρεῖς νὰ ζεῖ παρτιοινά.

Κρύψ' το, παιδούλα, κρύψ' το τὰμολόγητο μὲς στὴ φτωχὴ καρδούλα σου βαθιά...
Κρύψ' το, γιατί δὲν ξαίρεις, τὰσυλλόγιστο, πόσο τρελὰ πᾶθῃ τὴ λευτεριά.

Ἀθήνα

ΣΟΦΙΑ ΛΑΖΟΠ. ΜΩΡΕ